

A LÉLEKNEK TISZTULÓ FELSZABADULÁS

Szöveg: Tábori Kálmán
Fotó: Földházi Árpád

Minden alkotásnak két története van: a keletkezése és az utóélete. A mezőkövesdi Városi Galériában látható Takács István-életműkiállításon olykor nehéz eldönteni, melyik izgalmasabb. A matyók egykor ünnepezték, majd évtizedekig elfeledett festőjének hatvanéves alkotói pályáját Laczkó Pető Mihály mutatta be nekünk. Egyszerre drámai és spirituális erővel bíró tárlatvezetése után műtermes házában beszélgettünk az életművet három évtizede gyűjtő, restauráló és gondozó festőművésszel.

MI AZ A NAGY KÉP A FESTŐÁLLVÁNYON?

Ima aratás előtt. Még a főiskolán kezdtem el, de aztán nem volt módom befejezni. Nemrég vettem elő újra, hogy megfessek. Volt egy álmom, amely nem hagyott nyugodni. A küldetésem lett, hogy megfessek. A gatyás, mellényes parasztemberek kezében a kaszanyelek az ég felé merednek, ők kalapjukat levéve térdelnek, és alázatos, mély hittel hálát adnak a termésért, mielőtt megkezdenék az aratást.

MENNYIRE LESZ MÁS TÖBB MINT HARMINC ÉVVEL KÉSŐBB BEFEJEZVE?

Művészi szempontból nem lesz más, csak éppen nehezebb lesz befejezni. Valószínűleg

könnyezek majd közben, hogy miért csak most festhetem.

MIÉRT CSAK MOST?

Van az a csodálatos mondás a gyermekvállalással kapcsolatban, hogy kettőt magunk helyett, egyet a hazának. Amikor megismertem Arankát, a feleségemet, én is ezt mondtam neki. És milyen csoda, hogy megszületett három gyermek! De ez azt is jelentette, hogy onnantól kezdve ők az elsők, nem az alkotásaim és a művészi karrierem.

EZ A GALÉRIA, KIÁLLÍTÁSOK SORA MUTATJA, AZÉRT A MŰVÉSZI KARRIER SEM ÁLLT MEG TELJESEN.

*„Azt szeretném elérni:
ne maradjon közömbös, aki látja”*

A diploma megszerzése után visszatértem a szülővárosomba. Rajztanárként kezdtem dolgozni. És mellette természetesen folyamatosan festettem. Ezt a galériát is azért hoztuk létre nagyszüleim egykori házában, hogy a nagyobb méretű grafikáknak, festményeknek legyen hely.

SAJÁT KÉPEI MELLETT, LÁTOM, FOLYAMATOSAN JELEN VANNAK MŰTERMÉBEN TAKÁCS ISTVÁN KÉPEI IS. HOGY LÁTJA, MENNYIRE HATOTT A MŰVÉSZETÉRE A NAGY ELŐD HAGYATÉKA?

Valóban, itt van épp előttem egy stációsorozat különleges értékű darabja. Nemrég találtam rá méltatlan körülmények között, egy melléképület lomjai mellett. Mivel kartonra, temperafestékkel készült, és sajnos még üveg sem védte, porosodott, nedvesedett – mindenképpen alapos restaurálásra szorul, ezért most ez a legsürgősebb festői munkám. Sok ehhez hasonló feladatot jelent a hagyaték gondozása. Ilyenkor a saját ambícióimat kicsit takaréklángra kell vennem. Szóval ha hatott rám, akkor ebben biztosan. Mégis úgy érzem, manna nekem Takács István hagyatéka. Közél állok hozzá nagyon. Még ha személyesen nem ismerhettem is, a művein keresztül ma már többet tudok róla, mint akik ott voltak vele a műtermében. Megismerem szinte minden ecsetvonását.

HARMINCÖT ÉVE FEJEZTE BE A KÉPZŐMŰVÉSZETI FŐISKOLÁT, ÉPP AKKOR HALT MEG A MESTER. EGYÉRTELMŰ VOLT, HOGY ÖN LESZ A LEGNAGYOBB MEZŐKÖVESDI FESTŐ HAGYATÉKÁNAK GONDOZÓJA?

Nem, nem. 1985-öt írtunk, én még csak harmadéves hallgató voltam. Az egyetlen magyarázat, miért épp az én segítségemet kérték, az, hogy a nyolcvanas években senkit nem érdekelt Takács életműve, beleértve a múzeumokat, az egyházi gyűjteményeket, a hivatalokat. Mezőkövesden a mester életében egyetlen kiállítás volt, 1983-ban, de az is úgy, hogy ő maga nem szólhatott bele, mi kerüljön ki, a megyei tanács emberei rendelkeztek mindenről. Szóval sok rossz tapasztalatuk volt. Az örökösök szegrőlvégről ismerték a családunkat, és tudták, hogy festő szakon tanulok. És noha bárki lehetett volna, aki jobban rászolgált erre a feladatra, nekem szóltak, menjek már, nézzem meg, mit lehet kezdeni a hagyatékkal. Ott volt még minden a házban, hisz csak néhány hónapja halt meg a mester.

MIT TALÁLT OTT?

Egy eldugott zsákutcában, a patakmeder melletti békés, csendes kis szigeten, a Sára utca 17. szám alatt állt a ház. Mintha a mester épp érkezése előtt lépett volna ki onnan: köpenye a festőállványra akasztva, az asztalon vázlatok, az ecseteken még szinte éreztem a keze melegét. Alig tudtam felmérni, mi van ott. Megrendültem. Nem akármilyen műterem volt. Mintha egy képzeletbeli időutazáson Fra Angelico, Giotto vagy más nagy reneszánsz mester műtermébe léptem volna. Az örökösök azt kérdezték, mit kellene kezdeni a házzal és az ott lévő dolgokkal. Szent ez a hely, semmit nem szabad elmozdítani, mondtam megrendülten én, a kezdő festő, de érezték a szavaimból, hogy ennek súlya van. A házat végül el kellett adni. Én vettem mindent leltárba, az anyagok a műtermembe kerültek. Innentől kezdve nem is volt más választásom: a nálam lévő értékkel csak úgy tudtam elszámolni, ha múzeumi értéként a közönség elé tárom. Mártának, a festő lányának azt javasoltam, hozzunk létre egy alapítványt, amelynek a végső célja egy önálló Takács István-múzeum létrehozása. Arra gondoltam, egy-két év alatt megcsinálhatjuk.

MI AZ OKA, HOGY VÉGÜL KÖZEL HARMINC ÉVIG TARTOTT?

Főleg az, hogy a mester még életében részese lett a kor egyházellenes ideológiai hadjáratának. A negyvenes években még ünnepelt, kétszeres Esterházy-díjas, nemzetközileg is elismert festőművész nevével, végzettségével és korábbi sikereit hitvalló jelleme, templomfestői múltja miatt az ötvenes évektől kezdve nemhogy elfelejtették, letagadták. Falat fest? – mondták a miskolci megyei tanácsban a hetvenéves festőről. – Akkor szobafestő, nem művész! Saját szülővárosában kontaradóval sújtották. Pedig életművének kilencven százalékát ekkor már jelöltni lehetett volna a térképen, hiszen Szombathelytől Sátoraljaújhelyig közel háromszáz templomban dolgozott. Ő mindennek ellenére töretlen hittel és alázattal alkotott tovább élete végéig.

ÉS EZ A BERÖGZŐDÉS MÉG A RENDSZERVÁLTOZÁS UTÁN IS TARTOTTA MAGÁT?

Olyannyira, hogy sokszor még a templomokban sem tudták megmondani, ki festette a freskót. „Mezőkövesdi paraszt”, „pap lehet,

vagy teológus” – találgattak még a fő művének tekintett egri bazilika freskóját nézve is évekkel a rendszerváltozás után. És ez még a kétezres években is lassanként változott csak. Már volt olyan látogatónk, aki mielőtt elment, bevallotta nekem, hogy ő maga is egyike azoknak az idegenvezetőknek, akik nem tudtak válaszolni a kérdésre. Nekem felemelő, hogy ezt képes volt elmondani nekem.

ÉRTEM, HOGY A KÖZTUDATBÓL KITÖRÖLTÉK A NEVÉT, DE A SZAKMA, A MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZEK SZÁMONTARTOTTÁK MOLNÁR C. PÁLLAL, ABA-NOVÁK VILMOSSAL ÉS MÁS KORTÁRSAKKAL EGYÜTT, NEM?

Most, hogy kiállításon bekeretezve látható még a vázlatok közül is jó néhány, már senki nem vitatja az értéküket. De a kilencvenes évek közepére is csak hosszas hivatali akadályoztatás után sikerült a helyi egyházközséggel szövetkezve bejegyeztetni a Takács István Kulturális Alapítványt. Akkoriban egy neves művészettörténész még örülségnek nevezte a vállalkozásunkat. A nehézségeket és akadályokat látva talán tényleg észszerűbb lett volna belátnom, hogy reménytelen az ügy. Ott álltam a festőművészpályám elején, még épült a házunk, jöttek a gyerekek. Elengedhettem volna. De természetesen épp az ellenkezője történt: megesküdtem, hogy nem hagyom lekicsinyelni és kismizmizni ezt a csodálatos hagyatékot. Cáfolatul 1996-ban megrendeztük az első – több mint ötszáz tételből álló – életmű-kiállítást, a közönségsiker pedig azt mutatta, jó irányba tartunk. A hivatalos elismertetés érdekében ezért a következő évtizedben egri, budapesti és külföldi helyszíneken időszaki kiállítások sorozatával is bemutattuk az életművet.

NYOLC ÉVE NYITOTT A KIÁLLÍTÁS A VÁROSI GALÉRIÁBAN. NEMRÉG A HAGYATÉK GONDOZÁSÁÉRT ÉS BEMUTATÁSÁÉRT KITÜNTETÉST IS KAPOTT. HOGYAN LÁTJA, MIKÉNT VÁLTOZOTT A MESTER MEGÍTÉLÉSE AZÓTA: BEÉRETT A MUNKA?

Annyi bizonyos, hogy már nem érzem magam egyedül ebben. Maga az állandó életmű-kiállítás is egyházi és önkormányzati támogatással jöhetett létre. Azóta pedig rendszeresen kapunk támogatást pályázati formában muzeális gyűjteményünk fejlesztésére. És persze egyre nagyobb az érdeklődés. Tárlatunkon a templomi és szakrális munkák mellett magyar és matyó életképek

is láthatók csodálatosan élő, ragyogó, sugárzó arcokkal és a matyó népviselet méltóságteljes megjelenítésével. Illusztrációk, grafikák, de még régi divattervek is színesítik az életművet. Így azok is más szemmel néznek Takács Istvánra, akik korábban csak téves vagy hiányos ismeretekkel rendelkeztek, esetleg kizárólag mint templomfestőt ismerték.

A TÁRLATVEZETÉS – MÁR NE HARAGUDJON MEG – ERŐSEN SZAKRÁLIS ÉLMÉNY, ÉS AZ ÉLETMŰ NAGY RÉSE IS EGYHÁZI JELLEGŰ. NEM EGY FŐSODRATÚ DOLOG. HOGYAN FOGADJA EZT A KÖZÖNSÉG?

Tudom, hogy a vendégek nem feltétlenül vallásos, templomba járó emberek. Nem mindenkit érint egyformán a keresztény hitvilág ábrázolásmódja. De én provokálni akarom a véleményalkotást. Azt szeretném elérni: ne maradjon közömbös, aki látja. Aztán jönnek az olyan megbánások, mint amit említettem, a nagy beismerések szóban vagy a vendégkönyvbe írva: „soha életemben nem éreztem ilyet műalkotás előtt”, „háborzongató élmény volt”, „könnyekig meghatott” és hasonlók.

MI IS MEGTAPASZTALTUK. AZT HISZEM, EZT NEVEZIK KATARZISNAK.

Takács István mondta: az ihletett, igazi örök értékeket felvállaló, tiszta és hiteles művészet a testnek tápláló kenyér, a léleknek tisztuló felszabadulás. És ez utóbbival van a baj általában. Az van zárva. Nem tud felszabadulni. Ezért nehezen tudjuk átérezni a művészet felszabadító, megtisztító és felemelő élményét.

A TÁRLATVEZETÉSEN EMLÍTETTE AZT A TÖRTÉNETET, AMIKOR 1956-BAN ARRÁ BIZTATTÁK TAKÁCS ISTVÁNT A BARÁTAI, HAGYJA EL AZ ORSZÁGOT. HA KIJUT A HATÁRON – MONDTÁK NEKI –, KÜLFÖLDÖN SIKERES MŰVÉSZI PÁLYÁT FUTHAT BE, MIRE Ő AZT FELELTE: „AMÍG A SAJÁT HAZÁMBAN EGY DARAB SZÁRAZ KENYEREM LESZ, NEM MEGYEK KÜLFÖLDRE FOSZLÓS KALÁCSÉRT.” AHOGY HALLGATOM, ÖNBEN IS HASONLÓ KÜLDETÉSTUDAT ÉS HÚSÉG LOBOG A SZÜLŐVÁROS, A SZŰKEBB HAZA, MATYÓFÖLD IRÁNT.

A gyökerekről egy nagy élményem jut eszembe. 2000 őszén volt egy kiállítás Varsóban *Matyóföld színei – Északkelet-Magyarország népművészete egykor és ma* címmel. A varsói múzeum lépcsőfordulójában felépítettünk egy matyó házoromzatot nádtetővel, hogy amellet

Laczkó Pető Mihály
művész-tanár 1957-ben
született Mezőkövesden.
A Képzőművészeti Főiskola
festő szakán szerzett diplo-
mát. Az iskola befejezése óta
Mezőkövesden él és alkot.
Feleségével, Tábori Aranká-
val és gyermekeikkel közösen
létrehozták az Életfa Alkotó-
közösséget. Galériájukban
saját munkáik mellett hazai
és külföldi kortárs alkotók
képei is megtekinthetők

elhaladva lépjenek a lengyel látogatók a mi világunkba. A ház előtt pedig egy kilencszázas évek eleji, felnagyított archív fotóval megjelenítettünk egy többgenerációs matyó családot. Ez a kép került a kiállítás plakátjára és meghívójára is. Fantasztikus siker lett az anyagunk. Életem legnagyobb vállalkozása, és végig azt érzem, soha ilyen erős kötődésem nem volt még egyik kiállításához sem. Hazatérve a családomnak boldogan tartottam beszámolót. Elsőként a plakátot mutattam, rajta az addig soha nem látott képpel, amikor édesapám váratlanul félbeszakított: „Fiam, az ott a mi családunk!” Én elképedve próbáltam győzködni, nem lehet igaza, nem is ismerhette őket, biztos csak

emlékeztetnek valakire a jellegzetes karakterek. Édesapám látva konok értetlenségemet, határozottan bizonyította tévedésemet. Rámutatott több alakra is: „Az ott Pali sógor, ő Jóska bátyám, itt még kisgyerekként, az az asszony a kép szélén pedig a te dédnagymamád.” Akkor már levegőt is alig kaptam. Ezernyi archív fotó üvegnegatívját néztem végig, hogy megfelelő képet találjak a kiállításra, és végül megletem a saját családom addig ismeretlen képét. ■

Angyalokkal szövetségben – Takács István életművét Műhely rovatunkban mutatjuk be (68. oldal)

MŰHELY

Studia Előzetes | 108 | Képzőművészet, Színház | 2024/2025

